

Jesenske ekskurzije Ljubljanskega geografskega društva v letu 2010

Velike zveri Dinarskih gozdov

(11. september 2010; strokovni vodja: univ. dipl. biol. Miha Krofel).

Na sončno septembrsko soboto smo se člani Ljubljanskega geografskega društva in "simpatizerji" s štirimi kombiji podali po poteh velikih zveri. Z Vrhnike smo se povzpeli na visoko kraško planoto Menišijo, ki predstavlja severni rob obsežnih dinarskih jelovo-bukovih gozdov. Miha Krofel, raziskovalec z Biotehniške fakultete, strokovnjak za velike zveri, nas je spretno usmerjal skozi labirint gozdnih cest. Dinarski gozdovi slovijo po visoki stopnji biodiverzitete in nudijo zatočišče tudi volku, evrazijskemu risu in rjavem medvedu. Njihovo sobivanje na istem območju, ki vodi do edinstvenih medvrstnih interakcij, lahko danes opazujemo le še v redkih gozdovih v Evropi.

Večji del ekskurzije je potekal znotraj lovišča s posebnim namenom Ljubljanski vrh. Strokovni vodja ekskurzije je uvodoma predstavil osnovne ekološke in vedenjske značilnosti velikih zveri. Praktično je prikazal metode raziskovanja velikih sesalcev v Sloveniji in rezultate najnovejših raziskav, ki so potekale tudi na območju Menišije. S pomočjo klasične telemetrije, metode, ki se redno uporablja v raziskavah velikih zveri, smo tudi udeleženci ekskurzije skušali poiskati katero izmed košut, ki jih v okviru raziskovalnega projekta spremljajo na tem območju.

Med ekskurzijo smo se ustavili na več lokacijah ter si ogledali mesta, ki jih velike zveri redno obiskujejo. Na prvi točki smo si ogledali brlog rjavega medveda v majhni kraški jami oziroma razpoki in spoznali značilnosti

in izbiro brlogov ter naravovarstvene probleme, ki so lahko s tem povezani. Naj ne bo odveč opozorilo strokovnjaka, da sami nikoli ne obiskujemo medvedjih brlogov! Že pri brlogu smo videli sledi krempljev, na še več znakov prisotnosti velikih zveri pa smo naleteli na naslednjih točkah. Peš smo se podali skozi gozd ter na goz-

dnih vlakah in ob kalužah opazili stopinje v blatu, sledove kopanja, iztrebke in dlako. Videli smo celo ostanke košute, ki so jo minulo zimo uplenili volkovi. Tu nam je Miha Krofel predstavil način lova volkov, njihov vpliv na divjad in funkcijo, ki jo volkovi s plenjenjem opravljajo v naravnih ekosistemih.

Pred medvedjim brlogom...

... in v njem (foto: Bojan Erhartič!)

Sledil je vzpon na enega izmed neporaščenih vrhov Menišije, od koder smo imeli lep in zaradi posebnega zornega kota nenavaden pogled na okoliške gozdove, na Cerkniško polje, Trnovski gozd, Idrijske grape in hribovje. Na vzpetini smo si ogledali krmišče, ki služi za dopolnilno krmljenje rjavega medveda, kjer poteka monitoring in odlov medvedov. Predstavljeni so bili pretekli in današnji načini upravljanja z medvedi, različni vidiki njihovega ogrožanja ter konflikti, ki jih imajo s človekom.

Po krepkem počitku na vrhu in uživanju v sončnih žarkih, s katerimi je minula jesen zelo skoparila, smo se obogatili z novim znanjem vrnili v Ljubljano.

Utrdbe 20. stoletja med Uncem in vrhom sv. Treh kraljev

(9. oktober 2010; strokovni vodja Grega Žorž, Društvo mladih geografov Slovenije).

V obdobju med obema svetovnima vojnama so predvsem Francija, Italija, Nemčija in Češka zaradi obrambe ozemlja pred morebitnim napadom sosednjih držav na svojih obmejnih območjih gradile obsežne obrambne sisteme. Tovrstne gradnje, med katerimi izstopa francoska Maginotova linija, danes sodijo med prvovrstno kulturno dediščino. Italija je ob svojih severnih mejah gradila t.i. Alpski zid (Vallo Alpino). Jugoslovanski odgovor nanj je bila Rupnikova linija. Nekateri odseki Alpskega zidu so potekali po slovenskem etničnem ozemlju, saj je po Rapalski pogodbi Italiji pripadlo obsežno območje zahodne Slovenije. Italijanski obrambni sistem je bil bistveno obsežnejši od jugoslovanskega, ki je bil grajen po češkem vzoru.

Udeleženci ekskurzije na strehi italijanske utrdbe v Podroteji (foto: Primož Pipan).

V Sloveniji so ostanki Alpskega zidu v slabem stanju, nič bolje pa se vse do nedavnega ni godilo mnogim vojaškimi objektom na Rupnikovi liniji, za kar gre iskati razloge predvsem v vlogi L. Rupnika v 2. svetovni vojni. Zanimivo je tudi, da je pri nas v primerjavi z ostalimi naštetimi državami prisotno izrazito pomanjkanje slovenskega strokovnega izrazoslovja s področja tovrstnih utrd. Mnogi vojaško obrambni objekti iz obdobja med svetovnima vojnama še danes niso zajeti niti v takšnih osnovnih dokumentih, kot so na primer prostorski načrti občin. Jugoslovanski protitankovski bunker na zahodni strani magistralne ceste Vrhnika-Logatec je bil odkrit po naključju ob gradnji industrijsko obrtne cone v Zapolju pri Logatcu. Njegov dopolnjujoč del na vzhodni strani magistralne ceste v obliki utrdbe s stolpom s katerim sta tvorila celoto, so zaradi gradnje omenjene cone po hitrem postopku porušili.

Ob italijanskih utrdbah na Volovji rebri in Otoški dolini na Javornikih, velja za najbolj obsežno obrambno strukturo Alpskega zidu v Sloveniji

utrdba na območju Unške koliševke. V petih podzemnih bojnih blokih je bilo prostora za vojaško posadko, ki je štela prek 240 vojakov. Kot ostale tovrstne utrdbe so jo zgradili gradbeni delavci z juga Italije, ki so v času gradnje živeli na gradbišču. Tja so jih, da si ne bi zapomnili lokacije, pripeljali in odpeljali ponoči. Po italijanski kapitulaciji je nemška vojska razstrelila vse nadzemne dele utrdbe. Podzemni del utrdbe s stotinami metrov hodnikov in mnogimi sobanami je prehodan še danes. Poplavljeni del utrdbe pri svojem šolanju uporabljajo jamski potapljači.

V Kovačevem hribu, ki leži 1 kilometer jugozahodno od Godoviča ob regionalni cesti med Godovičem in Črnim vrhom, je nedokončan železniški predor, ki naj bi Logatec povezal z Vipavsko dolino. Kljub temu, da v Mestnem muzeju Idrija hranijo načrt celotne železnice, je na kartah v merilu 1:25.000 nedokončan železniški predor označen kot rudnik železa, na kartah v merilu 1:50.000 pa kot jama. Prvi načrti za železnico so bili narejeni že konec 19. stoletja, z gradnjo pa so odlašali zaradi pomanjkanja sredstev.

V začetku I. svetovne vojne so ruski vojni ujetniki za oskrbovanje avstrijskih sil na Soški fronti, med Logatcem in Idrijo zgradili ozkotirno železnico imenovano Feldbahn. Zaradi vojaških potreb so začeli graditi še železnico proti Ajdovščini. Po premiku fronte s Soče na Piavo v oktobru 1917, se je njena gradnja ustavila. Po I. svetovni vojni so Italijani godoviško stran nedokončane predora zasuli in zamaskirali ter v njej zgradili bojni blok, ki je bil ena izmed ključnih točk v sistemu italijanske obrambe v okolici Godoviča. Še danes so v celoti ohranjene železna kupola, luknje in kanali za komunikacijski sistem fotofonike ter luknje za odvodnjavanje utrdbe. Kakovost betona, ki so ga Italijani uporabili za gradnjo utrdbe je bistveno boljša od tistega, ki je bil za gradnjo predora uporabljen med I. svetovno vojno, za tlakovanje pa so uporabili celo teracco tlak. Poglobljeno je utrdbe ob nekdanji Rapalski meji v Sloveniji v svojih delih popisal Aleksander Potočnik Jankovič.

Kraški rob - po Tigrovski poti preko Bržanije v Istro

(6. november 2010; strokovni vodja uni. dipl. geol. Franc Malečkar).

V prvi polovici 20. stoletja je bila Ocizla samostojna občina, ki je spadala pod Upravno enoto Dolina v današnji tržaški pokrajini. Kasneje se je sedež občine preselil v Klanec pri Kozini, po izgradnji nove magistralne ceste do Kopra pa v Kozino, kjer je še danes. V okolici Ocizle je športno, kulturno in turistično društvo "Zveza", ki je bilo leta 1999 ponovno ustanovljeno v spomin na tigrovsko dejavnost v obdobju pod fašizmom pred drugo svetovno vojno, uredilo Tigrovsko spominsko krožno pot. Ta obiskovalca popelje po tamkajšnjem stiku apnenca in fliša, ki v oko-

lici Ocizle s ponori v Korošci predstavlja miniaturno različico Rakovega Škocjana. Ponori v Korošci, v dolini zahodno od vasi Ocizla in Beka so bili prvič opisani že leta 1900 v reviji "Alpi Giulie". Pomembnejše naravne znamenitosti so 40 metrov globoko in 50 metrov široko ponorno brezno Ocizelske jame, katerega dno je dosegljivo skozi bližnji Blažev spodmol, 78 metrov dolga in 26 metrov globoka Maletova jama v katero pada 15 metrov visok slap ter največja, 1027 metrov dolga in 73 metrov globoka Miškotova jama, katere vhod leži pod sedem metrov visokim in štiri metre širokim naravnim mostom.

Grad Socerb je nastal v 11. stoletju na osnovi rimske stavbe, kot eden v nizu utrdb na prehodih med Kraškim robom in Istro. 300 metrov vzhodno od gradu Socerb leži Sveta jama, v katero se je po legendi v 3. st. iz Trsta zatekel sveti Socerb in v njej kot puščavnik prebival dve leti. 231 metrov dolga in 44 metrov globoka jama z vhomom v udornici, je edina turistična jama na Kraškem robu, v svoji vhodni dvorani pa gosti edino "jamsko cerkev" v Sloveniji. V spodnjem delu jame so ostanki vrat in klinov za

obešanje oljenk, ki so služile za razsvetljavo nekdanje vinske kleti, ki si jo je, tako piše Valvasor, v tem delu jame uredil bližnji grof. Jama s katero upravlja Jamarsko društvo Dimnice iz Kopra je za obiske brez predhodne najave odprta vsako nedeljo ob 14. uri.

Po kraškem robu smo se po kolovozu utrjenim s šališem spustili v valo pri Kastelcu. Od tam smo se skozi stelnik; gojen hrastov gozd, ki je bil tako kot bližnji protivetni borov nasad močno poškodovan med gradnjo avtoceste zaradi ureditve deponije izkopanega materiala, po planski poti spustili do Ospa. V zatrepu Osapske reke smo se povzpeli v vhodni del vokliškega izvira Osapske jame z ostanki taborske utrdbe in ukrivljenimi stalagmiti.

Vabljeni, da se nam na prihodnjih ekskurzijah pridružite tudi Vi. Fotografije z ekskurzij si lahko ogledate na: <http://www.lgd-geografi.si/>, kjer je objavljen tudi program ekskurzij za pomlad 2011.

Primož Pipan, Bojan Erhartič

Udeleženci in strokovni vodja ekskurzije Franc Malečkar med razlago pred cerkvijo sv. Križa v Kastelcu (foto: Primož Pipan).